

ДЗВОНИ ЛЕМКІВЩИНИ

№ 1 (89)
січень-лютий
2014 р.

Газета заснована
29 квітня 1994 року

ЧАСОПИС ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ЛЕМКІВЩИНА»

ВІЧНА СЛАВА ГЕРОЯМ «НЕБЕСНОЇ СОТНІ», які полягли за волю України!

ХРОНІКА НОВИН

ПЛИВЕ КАЧА

Сумна лемківська
пісня – реквієм

Гей, пливе кача по Тисині,
пливе кача по Тисині.

Мамко моя, не лай мене,
мамко моя, не лай мене.

Гей, залаєш мі в злу годину,
залаєш мі в злу годину.

Сам не знаю, де погину,
сам не знаю, де погину.

Гей, погину я в чужім краю,
погину я в чужім краю.

Хто мі буде брати яму?
Хто мі буде брати яму?

Гей, виберут мі чужи люде,
виберут мі чужи люде.

Ци не жаль ти, мамко, буде?
Ци не жаль ти, мамко, буде?

Гей, якби мені, синку, не жаль?
Якби мені, синку, не жаль?

Ти на моім серци лежав,
ти на моім серци лежав.

Гей, пливе кача по Тисині,
пливе кача по Тисині.

21 лютого 2014 р., під час прощання
із загиблими на Євромайдані у Києві,
пісню виконував гурт «Пікардійська
терція» (Львів).

Назар ВОЙТОВИЧ

Вбитий бандитською кулею снайпера-професіонала у голову 20 лютого 2014 р. близько 10 год. ранку в Києві. 17-річний студент провів на Євромайдані лише дві години.

Н. Ю. Войтович народився 2 червня 1996 р. в с. Травневе Збарзького району на Тернопільщині. Єдиний у батьків. Закінчив 8-річну школу в рідному селі. Вчився на 3-му курсі відділення «дизайн» Тернопільського кооперативного коледжу. Ще 19 лютого був на заняттях, а пізно увечері виїхав автобусом із Тернополя до Києва, назустріч смерті. Лежав у морзі на вул. Оранжерейній. Похований у селі Травнево.

Дід Петро Войтович переселений із с. Душівці на Перемишчині, бабця Іванка Стрийвус – з Любачівщини. Друга бабця – Юстина Партика-Лакома родом із с. Поляни Суровичні, повіт Сянік на Лемківщині.

Інф. «ДЛ»

Володимир ЖЕРЕБНИЙ

Вбитий кулею професійного вбивці-снайпера у шию (сонну артерію) 20 лютого 2014 р. на вул. Інститутській в Києві. Перебував на Євромайдані від 1 грудня 2013 р. Оформивши відпустку, повернувся до Києва 5 лютого.

В. М. Жеребний народився 6 жовтня 1985 р. в с. Вишня Городоцького району на Львівщині. Незабаром родина переїхала у сусіднє м. Рудки Самбірського району. В 1991-2001 рр. навчався у Рудківській середній школі, потім – у Вишнівському коледжі Львівського Національного аграрного університету. Працював викладачем у цьому коледжі, паралельно закінчив університет. 23 лютого похований в м. Рудки на місцевому цвинтарі. В похованні взяла участь більше 30 священиків із трьох районів.

В. М. Жеребний – внук переселенців, які з 1946 р. проживали в с. Бучали на Львівщині. Дід родом із с. Репедь, повіт Сянік на Лемківщині, бабця – з Любачівщини.

Інф. «ДЛ»

ПЛАН РОБОТИ КОЛЕГІЇ ВУТЛ на 2014 рік

1. Проведення Новорічно-Різдвяних Свят у лемківських традиціях.
Січень.
2. Міжнародна виставка-конкурс лемківської писанки у Львові.
5 квітня.
3. Проведення регіональних фестивалів лемківської культури:
Городок – лютий,
Зіньків (Полтава) – травень,
Ягільниця (Чортків) – квітень,
Рожнятів – червень,
Кострино (Закарпаття) – липень,
Нагірне (Самбір) – вересень,
Борислав – вересень,
Переможне (Луганськ) – жовтень.
4. Участь у XXXII Міжнародному фестивалі «Лемківська Ватра – 2014» у Ждині, Польща.

18-20 липня.

5. Проведення XVI Всеукраїнського фестивалю лемківської культури «Дзвони Лемківщини» у Монастирську.
2-3 серпня.
6. Виставки лемківських мистців у Львові, Тернополі, Івано-Франківську, Ужгороді та інших містах України.
Протягом року.
7. Оформлення «Книги Видатних Лемків».
8. Підготовка проекту Закону України «Про депортацію...»
9. Діяльність «Молодої Лемківщини». За окремим планом роботи.
10. Відкриття пам'ятника жертвам депортації 1944-46, 1951 рр. у Тернополі.
28 серпня.
11. Створення лемківських організацій в Дніпропетровській, Запорізькій, Херсонській областях.
Протягом року.
12. Відновлення ВЕБ-сторінки в Інтернеті.
13. Відзначення 70-річчя депортації українців із території Польщі в 1944-46 рр. (вечори пам'яті, наукові

конференції, зібрання, зустрічі, «круглі столи»).

Вересень-грудень.

14. Звітно-виборні збори і конференції лемківських організацій, обрання делегатів на VI з'їзд ВУТЛ.

Серпень-вересень.

15. Проведення VI з'їзду Всеукраїнського товариства «Лемківщина» у Львові.

Жовтень.

16. Відзначення видатних дат, подій та ювілеїв.

Протягом року.

17. Видання:
часопису-двомісячника «Дзвони Лемківщини» (Тернопіль),
газети «Лемки Карпат» (Перечин),
альманаху «Лемківський Календар» (Львів).
Протягом року.

Голова ВУТЛ
Олександр Венгринович

«Енциклопедичний словник Лемківщини»

Нарешті побачило світ фундаментальне науково-популярне видання – «Енциклопедичний словник Лемківщини» (Львів, 2013. – 751 с.). Історик-лемкознавець Іван Красовський почав роботу над його складанням ще у кінці 1950-их рр. Цикл статей про визначних осіб, історії сіл і міст, окремі події та факти з 1976 р. він почав друкувати на сторінках українського тижневика «Наше Слово» у Варшаві під назвою «3 історії та культури лемків». Їх було близько 2 000. У пресі з'явилися схвальні відгуки науковців. Автор постійно допрацьовував довідкові інформації, вивчаючи нові літературні та архівні джерела.

Енциклопедичні статті у Варшаві тривалий час редагували А. Кобеляк і Р. Галан. Однак, через брак коштів друкування книги зустрілося з поважними перешкодами. Олег Іванусів пожертвував 1 000 доларів Канади на видання «Енциклопедії Лемківщини», які чомусь не були використані за призначенням. У виході «Словника» посприяли київські спонсори – Василь Колдра, Михайло Мацієвський, Юрій Стець і Фондація дослідження Лемківщини у Львові.

Організацію й упорядкування видання взяв на себе Іван Челак. Через хворобу і значну втрату зору, Іван Красовський не зміг брати участі у підготовці та редакції тексту. Дуже шкода, що «ЕСЛ» вийшов без фотоілюстрацій, які супроводжували усі статті в «Нашому Слові».

І. Ганцова

Коляда у Бортятині

5 січня у Музеї-садибі родини Антоничів у с. Бортятин Мостиського району на Львівщині проходив майстер-клас із виготовлення традиційного лемківського Різдвяного «павука». Його проводила Марія Янко – мисткиня зі Львова. Учні місцевої школи, працівники музею та гості мали змогу випробувати власні сили у плетінні «павука».

«Павук» має глибокий сакральний зміст і декоративне значення. Він відображає дохристиянські уявлення про образ космічного Всесвіту. На Лемківщині виготовляли «павуків» із соломи, тонких прутків, дроту, а потім підвішували до сволоку.

Т. Радь

«Велика Коляда»

7 січня у львівському храмі Пресв. Євхаристії (кол. Домініканський собор) розпочався щорічний фестиваль «Велика Коляда». У ньому взяли участь близько 85 колективів. «Велика Коляда» має давню історію. Вона стартувала 13 років тому (2000 р.). Для порівняння, у першому концерті брали участь всього 4 творчі колективи. На створення «Коляди» організаторів надихнув настоятель храму о. Йосиф Мілян (нині – єпископ-помічник Київської архієпархії). Навколо фестивалю гуртуються не лише хори, але й композитори, які пишуть твори спеціально для нього. Співпрацю з хоровими колективами налагоджує Надія Дзвоник – режисер усіх концертів та їх незмінна ведуча.

У неділю, 12 січня розпочався гала-концерт за участю дитячих і юнацьких колективів. Виступав запрошений Вертеп із с. Званівка на Донеччині. У соборі звучали різдвяні колядки з Лемківщини, Гуцульщини, Полісся. Концерти національної духовної та патріотичної пісні відбувалися щодня – впродовж 19 днів.

Т. Козирева

«Лемківська Велия» у Львові

11 січня, у суботу в «харчоблоці» Львівської Політехніки відбулася традиційна Різдвяна забава «Лемківська Велия». Вона збирала близько 400 краян зі Львова та області. Свято розпочалося молитвою з участю священиків, зокрема о. Мирона Михайлишина з Польщі та о. декана Романа Шафрана зі Львова. Духовні отці освятили присутніх та їх столи. Голова СФУЛО Софія Федина, яка з перших днів брала участь в акціях протесту в Києві, свій виступ закінчила патріотичною майданівською піснею. Також промовляли голова Львівської обласної

Продовж. на с. 2.

ХРОНІКА НОВИН

Закінчення. Поч. на с. 1.

організації «Лемківщини» Степан Майкович і голова ВУТЛ Олександр Венгринович. Кілька пісень виконала хорова капела «Лемківщина» під диригуванням Богдана Кривка. «Молода Лемківщина» показала автентичний лемківський Вертеп. Він складався з 14 дійових осіб і був виконаний на лемківській говірці.

І. Ганцова

Перша вистава

17 січня на сцені сільського Будинку культури у Заріччіві Перечинського району на Закарпатті була представлена перша вистава «Зірка над Віфлеємом» за п'єсою письменника і журналіста Василя Мулеси, одного із засновників нового народного театру «ЛЕМ-ко» (Лемківське Етнічне Мистецтво). У ролі режисера-постановника виступав сам автор п'єси. У виставі було задіяно понад 20 акторів-аматорів, учнів шкіл і мешканців сіл Заріччівого, Вільшинки і Перечина. Глядачі гідно оцінили нову працю постановника, а майстерна гра акторів викликала гучні оплески залу.

На прем'єрі були присутні керуючий справами райради Владислав Рац, заступник голови райдержадміністрації Ольга Кравчук, міський голова Перечина Мирослава Гуранич, запрошені гості зі Львова. Очікується, що виставу побачать жителі інших міст і сіл Закарпаття.

«Лемківський Йордан» у Тернополі

19 січня (неділя) в міському Палаці культури «Березіль» відбулася традиційна забава – «Лемківський Йордан», учасниками якої були більше 400 лемків із Тернополя та районів області. Просторе фойє не могло вмістити всіх бажаючих. Свято розпочалося зі спільної молитви та освячення столів. З вітальним словом до присутніх звернувся голова ВУТЛ Олександр Венгринович. Господарі свята – Ігор Дуда з Тернополя і Віра Дудар з Монастириська розповіли про йорданські традиції на Лемківщині. Концерно-розважальну програму цього разу забезпечували художні колективи і виконавці з Монастириська. Тернопільські семінаристи показали Новорічну «Маланку». Співали і віншували колядники.

Гостями свята були міський голова Тернополя Сергій Надал та його заступник – Леонід Бицюра. Зі Львова прибули Степан Майкович, Петро Гандяк, Андрій Тавпаш і Мирослав Дмитрах, з Івано-Франківська – Степан Криницький, Любов Мельничук і Марія Гурей.

Інф. «ДЛ»

Пам'ятна таблиця у Пастілках

6 лютого у с. Пастілки на Закарпатті урочисто відкрито й освячено пам'ятну таблицю на честь видатного теолога, педагога і просвітителя краю, уродженця села єпископа Йоанна Пастелія (1741-1799). Від назви рідного села церковний діяч згодом прийняв псевдонім «Пастелій», якого справжнє прізвище – Іван Ковач. Він працював священиком у Хусті, Мукачеві, Гуменному, Керекі, викладав у Богословській семінарії в Мукачеві. В 1787-90 рр. – генеральний вікарій Мукачівської Греко-Католицької єпархії. Своїми працями «Історія Мукачівської єпархії» та «Про походження Русинів» він заклав основи історичної концепції Закарпаття і започаткував вивчення історії церкви краю.

В церемонії відкриття меморіальної таблиці взяли участь керівництво і духовенство Перечинського району, голова обласного товариства «Лемківщина» Василь Мулеса. Організаторами заходу були Закарпатська «Лемківщина» та Перечинська районна організація імені А. Волошина.

Конференція у Львові

22 лютого відбулася звітно-виборна конференція Львівської обласної організації «Лемківщина», в якій взяли участь 70 делегатів. Учасники конференції шанували хвилиною мовчання пам'ять Героїв Небесної Сотні Майдану, серед яких був Володимир Жеребний з м. Рудки. Обговорення першого питання Порядку денного – політичної ситуації в Україні, розпочала голова СФУЛО Софія Федина. Вона наголосила, що лемківська громада не може стояти осторонь процесів, які відбуваються в державі. Звіт про роботу обласного товариства (від жовтня 2010 р.) виголосив його голова Степан Майкович. Після звіту Контрольно-ревізійної комісії, була надана можливість виступити делегатам. Виступаючі М. Шпак, Я. Швягла, М. Секела, В. Шуркало, О. Чабан, П. Гандяк дали позитивну оцінку діяльності керівництва організації та висловили ряд суттєвих пропозицій. Голова ВУТЛ Олександр Венгринович відзначив активну роботу лемків Львівщини, звернув увагу на новий Закон про громадські організації, що змінює правила відносин між організаціями та осередками. На конференції створено Статутну комісію на чолі з С. Майковичем, якій довірено підготувати і зареєструвати новий Статут організації.

Головою Львівської «Лемківщини» на наступний термін одностайно обрано Степана Майковича. Також затверджено 29 членів Правління, трьох заступників голови (М. Дмитрах, Я. Козак, І. Радь) і секретаря – Н. Радя. До складу Контрольно-ревізійної комісії увійшли С. Роговська, М. Оприск і В. Ардан. Наприкінці конференції обрано 40 делегатів на VI з'їзд ВУТЛ, що відбудеться у Львові в жовтні цього року.

ВІТАННЯ
для пані ЮЛІ

Юлія Вислоцька (Авілова) народилася 15 січня 1934 р. в мальовничому селі Баниця Горлицька. Як і всіх лемків, у 1945 р. було депортовано і родину Вислоцьких. Опинилися вони на Харківщині. Туга за домом поклікала їх назад – на Захід. Батьки поклали рештки майна і четверо дітей на воза, запрягли корову і помандрували «домів». Важка дорога з багатьма пригодами тривала два тижні. Біля Самбора біженцям вдалося перейти кордон, але несподівано заплакала молодша сестра і прикордонники повернули втікачів назад.

Батьки залишилися проживати в Самборі, працювали на цукровому заводі. На 32-му році життя, після хвороби померла мати. Батько одружився вдруге: народилося ще четверо дітей. Життя стало ще важчим. Юлю з молодшою сестрою прихистила двоюрідна сестра Марія в Коломиї, яка з чоловіком Михайлом виховували своїх трое дітей. Вони допомогли приймакам вижити. Щоб не бути тягарем для родичів, Юля влаштувалася на ткацьку фабрику, де працювала три роки. Згодом була молодшою медичною сестрою в пологовому будинку, в якому пропрацювала 45 років. У віці 69 років вийшла на пенсію.

Від початку створення лемківських осередків на Прикарпатті, Юлія Вислоцька стала членом Коломийського товариства «Лемківщина». Під час поїздки на Лемківську Ватру в Ждині, з великим хвилюванням відвідала рідне село, де пройшли її дитячі роки. Фактично села немає: із 75-ти дворів залишилося тільки дві хати, як туристичні об'єкти. Кладовище занедбане, заросло кущами і бур'яном. З труднощами їй вдалося знайти кам'яний хрест на могилі бабусі.

Юлія Вислоцька виховала двоє дітей. Турботлива бабуся для трьох онуків і п'яťох правнуків. Брала участь у роботі 5-го з'їзду ВУТЛ, була на відкритті пам'ятника Никифору Дровняку у Львові.

У рік славного Ювілею зичимо Вам, пані Юлія, багато щасливих літ, міцного здоров'я і бадьорості духу!

Від імені лемків Прикарпаття –
Степан КРИНИЦЬКИЙ.

Іван СЕНЬКО (нар. 1928 р. в с. Красна).

ДО 100-РІЧЧЯ ЦЕРКВИ Св. Архистратига
МИХАІЛА в с. КРАСНА, п-т КОРОСНО

Закінчення. Поч. у №5 (88).

Поряд з великими дзвонами висів ще й малий – «сигнатурка». Саме ним починали скликати на Богослужіння прихожан села.

У роки Другої світової війни доля кожного дзвону склалася по-різному. Середній дзвін Церковний комітет збовав від окупантів. Найменший – німці забрали. А найбільшого «Михаїла», під час переселення, перевезли на Україну, в с. Королівку на Тернопільщині. Цей дзвін і до сьогоднішнього дня продовжує служити сільській громаді, де проживають 27 родин зі с. Красна.

До власності церкви відносилися будинок-плебанія, поле і ліс. Плебанія була побудована в 1893 р. і мала неабиякі майнові статки. До її складу входили: житловий мурований дім з чотирьох кімнат, кухня, спіжарка, стодала, стайня, шпихлір, криниця. На господарстві було дві пари коней (одна виїздна – до брички), 5-6 корів, свині, телята, багато птаства. Всю роботу забезпечували 10-12 постійно найманих робітників (дворові, покоївки, кухарки). Дехто з них виконували роботу в полі. Ними керували «штатні» газди та їх помічники. Такими газдами були двоюрідні Антонік Гнатко та його син Іван, Терента Шопяк (*1870 р.). Максим Лесняк (*1869 р.) газдував на плебанії до переселення.

У час інтенсивних польових робіт працювали і поденні наймані робітники із мало-земельних селян. Газди сповіщали селян про роботу, вийшовши вдосвіта на гору біля цвинтаря, окриками: «Виход жyto жати!», «Виход зымякы копати!» Приходили на роботу люди із сусідніх сіл. Працювати було на чому. У власності церкви було: орного поля – 29 га, поля під ярину – 17 ар, лук та сіножатей – понад 3 га, лісу – 3 га, неужитків – 2 га. Частину земель здавали в оренду малозабезпеченим селянам за доволі помірну плату або відробіток на полі.

У часи служіння о.Прислупського головною господинею плебанії була його найстарша сестра, яку звали – «Графка» (*1864 р.), а першою помічницею, довіреною особою в неї – Олімпія Завійська (*1891 р.). Вона, разом із родиною – 6 осіб, була закатована польською бандою у червні 1945 р.

З приходом на парафію в Красну молодого, енергійного священика о.Прислупського розпочався новий етап у житті громади села. Отець, спільно з Церковним комітетом, до складу якого входили високоморальні, заможні, авторитетні господарі, взялися за відбудову всього господарства парафії, зокрема побудови нової, мурованої церкви. Її звели в 1914 р. і освятили іменем Святого Архистратига Михаїла греко-католицького обряду. Храм будували на кошті громадян та при допомозі вихідців зі села в

еміграції. Довгожителю, уродженцю села Василь Кобаса (1914-2012) розповідав, що під час будівництва церкви на селян накладали обов'язкові грошові внески, майже у формі податку. Внесок залежав від майнового стану селян, від кількості орної землі. Малоземельні селяни ці внески відпрацьовували на будівництві церкви.

Поступово відбувалося економічне зростання села, а разом із ним культурне та духовне відродження, розвиток освіти і поглиблення національної свідомості селян. У цих процесах важливу роль відіграли церква, школа, «Просвіта» і кооперативний рух.

Церква пережила дві світові війни. Свідченням того залишилися сліди від куль на північно-східній стіні. Після депортації 1945 р. храм перейшов у власність римо-католицької громади села і використовується як костел. Був відремонтований, проте без жодних конструктивних змін, оскільки є під охороною держави як пам'ятка архітектури. Костел освячений під назвою «Непорочного Серця Найсвятішої Діви Марії».

У 2014 р. теперішні мешканці с. Красна планують відзначення 100-річчя від часу побудови Божого храму. Ініціатива походить від молодого науковця, доктора наук Лукаша Урама з м. Рясів, який організував і веде сторінку села в Інтернеті. Він зацікавився історією села, давніми придорожніми капличками. Зокрема, у 2009-11 рр. власним коштом відремонтував кам'яну капличку, що стоїть на території присілка Нетреба. Фундаторами каплиці, побудованої в 1908 р., були Василь і Теодор Майори. Історична цінність пам'ятки полягає в тому, що на цоколі є згадка про фундаторів, висічена старослов'янською мовою.

Особливу увагу Л. Урам звернув на старий сільський цвинтар, залишений мешканцями. Могили протягом десятиліть були без догляду. До 2013 р. він та його родина відновили побиті та повалені 53 надгробки і хрести. На багатьох з'ясували прізвища похованих. 1 листопада в День Всіх Святих на відновлених могилах були запалені поминальні свічки. Щира дяка д-ру Лукашу Ураму та його родині за виявлену шану до наших предків.

P.S. Шановні країни! З нагоди 100-річчя Церкви 17-18 травня 2014 р. планується поїздка в с. Красна. Хто бажає долучитися до святкування, просимо звернутися до організатора Мирослава Дмитраха (з родини Вархольків).

телефони: 032 251 41 49;

моб. 067 670 09 44;

e-mail: lemky.lviv@gmail.com

dmytrahsd@president.org.ua

Різдвяні фоторепортажі В. Солинка

ЛЕМКІВСЬКА ВЕЛИЯ

Львів, «Політехніка», 11.01.2014 р.

ЛЕМКІВСЬКИЙ ЙОРДАН

Тернопіль, ПК «Березіль», 19.01.2014 р.

Анна КИРПАН, м. Івано-Франківськ
Anna_Kyrpan@bigmir.net

З ЧОГО ПОЧАТИ?

Багато людей хотіли би більше дізнатися про Лемківщину і про лемків, але не знають, з чого почати. Саме для них вирішила написати цю статтю, описавши свій власний досвід. Буду дуже рада, якщо він стане комусь у пригоді, а також радо можу продовжити спілкування в Інтернеті. Пишу це тому, що такого типу публікації я не зустрічала у лемківській пресі, а така потреба є.

Інтернет

Ситуація, коли нащадки лемків майже нічого не знають про землю своїх пращів, досить типова. Адаже в радянські часи більшість лемків приховували своє походження і навіть дітям та внукам розповідали небагато. Тому не треба соромитися свого незнання. Водночас сьогоднішня ситуація дає можливість швидко заповнити ці прогалини. Навіть декілька хвилин мандрювання по лемківських Інтернет-сайтах відразу дасть певне уявлення про лемківський світ. До речі, ось деякі сайти, де можна знайти інформацію про лемків/русинів (різними мовами):

sfulo.com – Світова Федерація українських лемківських об'єднань (СФУЛО),
lemkounion.republika.pl – Об'єднання лемків Польщі (ОЛП),
stowarzyszenielemkow.pl – Стіваришина лемків Польщі,
lemko-ool.com – Організація Оборони Лемківщини (США) (ООЛ),
lemko-olk.com – Об'єднання Лемків Канади (ОЛК),
lemky.com – національний етнічний інтернет-портал України,
lemko.org – русинсько-лемківський сайт Володимира Максимовича,
ruskabursa.org – Товариство «Руска Бурса» в Горлицях,
zundranowa.org – Музей-скансен лемківської культури в Зиндранові,
lemkowyna.net – портал інтернет-радіо Lem.FM (Польща),
radio.atsyny.org – інтернет-радіо Rusyn FM (Словачина),
rusynmedia.org – русинський медіа-центр,
lemko.pl – лемківський архів преси,
rusnacademv.sk – Академія русинської культури (Словачина),
holosy.sk – сайт карпатських русинів,
rusyn.sk – сайт русинів Словачини,
rusyn.hu – сайт русинів Угорщини,
ruthenpress – русинське інформаційне агентство (Сербія).

Практично всюди є можливість безпосередньо контактувати, зокрема, і в чатах. Часто доводилося бачити в мережі і звернення на кшталт: «Мій дідо походить зі села Перегримка, а баба з села Воля Цеклинська. Чи є серед вас вихідці з цих сіл?» Відгукуються родичі, відгукуються односельці, інді віднаходяться родичі, з якими було втрачено зв'язок. Інші ж задають на пошук прізвища тих же діда чи баби – і часто знаходять родичів, наприклад, у соціальних мережах. Але потрібно писати прізвище не лише кирилицею, але й латинськими літерами.

Крім цього, у соціальних мережах існують лемківські групи. Наприклад, у мережі Facebook: ЛЕМКОВИНА / ŁEMKOWYNA, ЛЕМКИ ЛЬВОВА, Молода Лемківщина, Lemko Connections – Лемківські Зв'язки, ЛЕМKY PRYKARPATIA, NASZY SPIVANKY :D та інші.

З Інтернету можемо читати і завантажувати книги на лемківську тематику (найбільше їх знайдете на lemko.org), і лемківську періодику, наприклад, «Вісник СФУЛО» та інші видання різних напрямків, які існують в Польщі, Словачині, Сербії, Хорватії. У мережі знайдете і уроки лемківської мови, і підручники, і словники, і книги з історії, етнографії, а також лемківську поезію, прозу, пісні. Отже, Інтернет дає дуже багато можливостей для навчання, пізнання, спілкування людей, об'єднання спільними лемківськими інтересами.

Порада: намагайтесь читати різні часописи, різні матеріали, переглядайте статті різними мовами – англійською, словацькою, польською; не обмежуйте себе публікаціями з України хоча б тому, що в Україні про лемків написано не так і багато. Читайте публікації різних авторів, різних напрямків.

Архіви

Якщо вас насправді цікавить історія родини, роду, історія села, де було колись родинне гніздо, то варто відвідати архіви. Праця в архіві, на мою думку, є надзвичайно цікавим заняттям. Відчуваєш себе то крутим детективом, то вченим-першовідкривачем. Потягнеш за ниточку – одне веде за собою інше, пошук стає все більш захоплюючим, одна інформація нанизуються на іншу...

На щастя, сьогодні абсолютно кожна людина має право провадити пошук в архіві, якщо він стосується її родини, роду, села. Для цього не потрібно ані грошей, ані особливих дозволів, відношень, рекомендацій, достатньо лише мати з собою паспорт. Деякі послуги платні (наприклад, копіювання документів), але саме надання необхідних документів безкоштовне.

Архів працює подібно до бібліотеки. Там також є відділ каталогів, де стоять шафи з довгими шухлядами. Крім того, у кожному архіві є реєстр всіх документів, які у нього зберігаються. Працівники архіву радо допоможуть вам у пошуку.

Вести пошук в архіві не так складно, як спочатку може здаватися. Але до того, як увійдете в архів, ви маєте мати бодай мінімальну інформацію. Якщо йдеться про родовід, то, зрозуміло, треба знати імена, прізвища і місця проживання предків. Якщо ж йдеться про село, то чим більше інформації попередньо зберете – тим краще. Добре, якщо будете знати імена і прізвища власників села, шкільних вчителів, священиків, солтисів (війтів).

Основні документи, які можна знайти, якщо пошукати: церковні метрики, судові справи, акти купівлі-продажу, звіти з єпископських та інших візитацій до парафій, акти про перевірку діяльності шкіл, кадастрові карти, йосифінські та францисканські метрики (земельні кадастри Австро-Угорщини), звіти про діяльність читальень, кооперативів. В архівах також є старі газети й журнали (у тих, які надходили в лемківські села, часто є згадки про ці села, події, людей), шематизми (реєстри всіх парафій), довідники, енциклопедії.

Звичайно, потрібно знати, у який архів прямувати. Найбільшим і найбагатшим є Центральний державний історичний архів України у Львові, де зберігаються документи з 13 століття і до II-ої світової війни. Те, що писали після війни, а найважливіше – евакуаційні листи – є у Державному архіві Львівської області. Деякі документи (передусім ті, які стосуються переселення, але не тільки) є і в інших обласних архівах.

Варто зв'язатися з архівом заздалегідь Інтернетом чи телефоном і поцікавитися, чи є там необхідні документи. Якщо не знайдете потрібної інформації в Україні, можете продовжити пошук, скажімо, в архівах Польщі (багато лемків так і роблять).

Книжки і преса

В Україні немає ніде навіть маленької книгарні, яка би називалась «Лемківська книга». Правда, є декілька місць, де можна придбати літературу на лемківську тему. Це, передусім, осередки товариства «Лемківщина» в областях і районах. Крім того, це церкви, де збираються лемки, наприклад, у Львові – храм святих Володимира і Ольги у Шевченківському гаю, в Івано-Франківську – церква святих Кирила і Мефодія. Лемківську літературу і пресу традиційно продають на лемківських фестивалях, кermешах, концертах. Звісно, у звичайних книгарнях – поміж іншою літературою.

Далі буде.

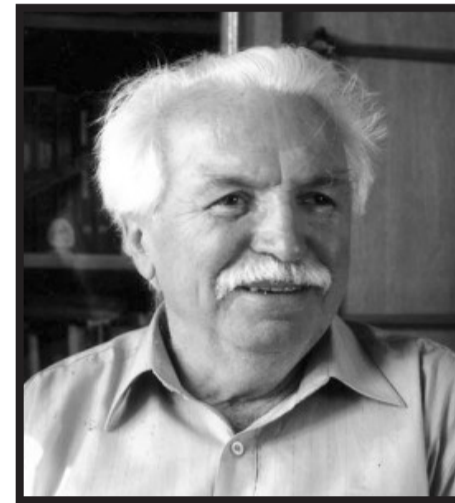
НАШІ ЮВІЛЯРИ – ВИДАТНІ ЛЕМКІВСЬКІ ДІЯЧІ

- 70 – **Надія ПРОЦЬКІВ** (Худоба, *1.01.1944, с. Красна, п-т Коросно +11.10.2002, м. Чортків Терно-пільської обл.) – педагог, громадська діячка. Викладач Чортківського педагогічного училища (з 1971). Депутат Чортківської районної та Тернопільської обласної рад.
- 50 – **Василь КОЛДРА** (*1.01.1964, с. Рудне під Львовом) – економіст, юрист, меценат. Член Львівського Крайового Проводу НРУ (1991-94). Один із директорів НАК «Нафтогаз України». Директор ТОВ «Кристал Інвест Україна». Член Президії СФУЛО (2008-10). Живе у Києві. Батьки зі с. Святокова Велика, п-т Ясло.
- 110 – **Йосиф ТАРБАЙ** (*6.01.1904, с. Бодаки, п-т Горлиці +23.07.1964, там же) – майстер різьби по каменю.
- 80 – **Йосип НАЙДУХ** (*7.01.1934, с. Ліцава Горішня, п-т Бірче) – актор театру і кіно. В 1961-81 рр. – актор Тернопільського облдрамтеатру ім. Т. Шевченка. З 1981 р. – в кіностудії ім. О. Довженка у Києві. Заслужений діяч мистецтв України (2002).
- 120 – **Симеон ПИЖ** (*14.02.1894, с. Вапенне, п-т Горлиці +10.06.1957, м. Йонкерс, шт. Нью Йорк, США) – журналіст, публіцист, суспільно-громадський діяч. Доктор філософії (1921). Редактор газети «Правда» (1922-32). Голова «Лемко-Союзу» в США і Канаді.
- 60 – **Ігор РУСИНЯК** (*14.02.1954, с. Олеша Монастирського р-ну на Тернопільщині) – агроном, фермер. Член ФДЛ у Львові. Батьки – зі с. Андріївка, п-т Новий Санч.
- 80 – **Андрій КРАСІВСЬКИЙ** (*29.02.1934, с. Вілька, п-т Сянік) – різьбяр. Заслужений майстер народної творчості України (2009). Живе у м. Трускавець.

24 лютого 2014 р. після важкої хвороби, на 87 році життя, у Львові відійшов у вічність

Іван КРАСОВСЬКИЙ, історик-лемкознавець, етнограф, публіцист і громадський діяч, член Національної Спілки журналістів України, член Наукового Товариства імені Шевченка у Львові, славний Син Лемківщини.

Іван Дмитрович Красовський народився 22 жовтня 1927 р. в с. Дошно, повіт Сянік на Східній Лемківщині. В 1941-44 рр. навчався в Учителській семінарії в Криничі. В 1945 р. разом із батьками переселений в УРСР, жив на Тернопільщині. Закінчив бібліотечний відділ Тербовлянського культурно-освітнього технікуму (1948), Львівську юридичну школу (1950) та історичний факультет Львівського університету імені І.Франка (1952-57). Лемківською проблемою цікавився ще в студентські роки, тому не випадково темою дипломної роботи обрав «Визвольний рух на Лемківщині в XVII ст.». Знайомство з відомим істориком, академіком І. Крип'якевичем зміцнило його зацікавленість до історії Лемківщини. Своє життя присвятив вивченню і популяризації історії та культури лемків.

Працював науковим співробітником у Львівському історичному музеї (1957-69), відтак – на різних посадах у Музеї народної архітектури і побуту (1969-96).

Написав більше 1000 статей з лемківської тематики, що були надруковані в тижневому «Наше Слово» й «Українському Календарі» (Варшава), журналах «Дукля» і «Дружно вперед» (Словачина), «Нова Думка» (Югославія), «Народна творчість та етнографія» (Київ), «Дзвін» (Львів), «Лемківщина» (США). Особливої уваги заслуговує великий цикл статей «3 історії та культури

лемків» у «Нашому Слові» (1977-91 рр.), які стали основою фундаментального «Енциклопедичного словника Лемківщини» (Львів, 2013. – 751 с.). До лемків він послідовно зараховував русинів-українців Словачини і Закарпаття.

Окремими виданнями вийшли його монографії: «Хто ми, лемки?» (співавтор Д. Солино, 1991), «Прізвища галицьких лемків» (1993), «Тільки з рідним народом» (1992), «До земляків за океаном» (1993), «Лемківщина в творчості Василя Мадзеляна» (1994), «Михайло Орисик – визначний різьбяр Лемківщини» (1995), «Лемківська церква святих Володимира і Ольги у Львові» (1997), «Родина митців Сухорських» (2003). Автор історичної кіноповісті «Андрій Савка» (//Дукля, 1984, №1-2), дослідження «Матеріальна культура лемків» («Лемківщина», 1988, т. 2). Упорядник «Лемківських Календарів» на 1994-99 рр.

Був співзасновником першого суспільно-культурного товариства «Лемківщина» (1988) і Фондації дослідження Лемківщини у Львові (1991). У 1991-96 рр. – голова ФДЛ. Очолював будівництво Лемківської церкви в Шевченківському гаю. Організатор Музею історії та культури лемків на території скансену. Віримо, що творча спадщина та громадська діяльність І. Красовського – патріота Лемківщини, буде гідно оцінена його нащадками.

26 лютого 2014 р. в останню земну дорогу, від каплиці на Личаківський цвинтар, його провели представники лемківських громад Львівщини, Тернопільщини і Прикарпаття. Він спочив на високому пагорбі. Було холодно, проте по-весняному світило сонце. Над могилою прощальні слова виголосили Петро Гандяк, Софія Федина, Олександр Венгринович, Степан Майкович, Степан Криничський, Андрій Тавпаш. Присутні заспівали пісню-реквієм «Чуеш, брате, мій». Погребальний обряд виконував отець-мітрат Анатолій Дуда-Квасняк.

Висловлюємо щире співчуття дочці Оксані та внукові Андрію, яких Покійний залишив у глибокому смутку.

Вічна Йому пам'ять!

Олександр ВЕНГРИНОВИЧ, Ігор ДУДА,
Степан КРИНИЦЬКИЙ, Степан МАЙКОВИЧ.

Юлія БОДНАРЧУК, викладач кафедри українознавства
Тернопільського національного економічного університету.

ЖИТЛОВО-ПОБУТОВІ ТА ГОСПОДАРСЬКІ УМОВИ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

Продовження. Поч. у №5 (88).

На вимогу республіканського керівництва, для коригування плану розселення, був проведений повторний перепис вільних житлових приміщень. Тернопільська область подала до звіту найбільше число вільних житлових будинків – 14296. Водночас, у порівнянні: Волинська – 3200, Львівська – 2500, Дрогобицька – 820, Рівненська – 660, Станіславська – 250 будинків. Враховуючи присутність вільних місць у західних областях УРСР, додатково до затвердженого плану розселення, Управління в справах евакуації при РНК УРСР «рахе» за можливість дозволити переїзд окремим сім'ям евакуйованим зі східних і південних областей УРСР». Окрім планових 21000 сімей в Тернопільську область було додатково направлено ще близько 10000 повторно переселених сімей.

Переселенцям, які прибули в Тернопільську область серед перших, не довелося довго чекати житла, оскільки його було більше, ніж достатньо. Це пояснюється тим, що на початковому етапі поляків виїхало більше, ніж українців, які виявили бажання переселитися в УРСР. Так, у Тернопільській області на 1.03.1945 р. з 250000 поляків подали заяви в районні комісії з переселення 116000 осіб, або 39000 сімей. Із районів Велико-Біроківського, Заложцівського, Золото-Потіцького, Збарзького та інших виїхали цілі польські села. За той час із території Польщі на Тернопільщину прибуло всього 849 осіб, або 273 сім'ї. Таким чином цілі села в області залишилися незаселеними.

Дані Державного архіву Тернопільської

області (ДАТО) засвідчують про постійний від'їзд польських громадян у більшій кількості, ніж українського населення, яке приїздило на їх місце. Така тенденція мала місце протягом усього періоду виселення поляків і заселення українцями на теренах Тернопільщини. У кінцевому результаті, з Тернопільської області виїхало близько 70000 сімей польських громадян у кількості 219000 осіб, тобто в 2–2,5 рази більше від кількості українців, які прибули з Польщі. Здавалося б, що проблем у надленні житловими будинками не повинно було виникати, але насправді українські родини не було забезпечені житлом на належному рівні. Станом на 19.06.1046 р. в Тернопільській області залишено евакуйованими поляками 32947 житлових будинків, в т.ч. в містах обласного підпорядкування – 1489. На 1 липня на Тернопільщині було зареєстровано 37686 українських родин, які прибули з Польщі. Їх було розселено в 31458 житлових будинках, тимчасово мешкали по дві сім'ї – 7228 родин, яким відведено присадибні ділянки, на яких мало провадитися відновлення пошкоджених будівель.

Різке збільшення кількості прибулого українського населення відмічається у 1946 р., тоді як поляки практично залишили Тернопільщину. Спогади безпосередніх учасників тих подій дають уявлення про будівлі, які надавалися переселенцям для проживання. Як правило, це були напівзруйновані хати, без вікон і дверей. Господарям, які звикли до високих дерев'яних будинків, низькі глиняні мазанки видавалися надто вбогими.

Далі буде.

ЛИСТ ЗО СТАРОГО КРАЮ

Дорогий Свате, як ся мате
Я мысьлю о Вас в кожній хвили
Ци сте мі здоровы, ци дзяб мате
Ци сте ся не барз постаріли?
Я ішчы дотля не женатий
Уж крижык минят мі четвертий
Не могу нияк сой добрати
Хоц я, уж знате, ближе смерти
Мам єдну стару і богату
І єдну бідну і молоду
Та й не знам што мам выбрати
Ци грошы, ци уроду?
А жебы сте знали Свату
Як то тепер в Старым Краю
Якы крої, якы строї
Аж панове позерают
Як ся дівкы приберают
Навет вшыткы стары дівкы
Дають собі майткы шыты
І спідницю во три півкы
Така мода, што робити?
І хоц, знате, часы тяжкы
Каждый лазік ма пінязі!
Хлопці носят в ухах бляшкы
І пют пиво просто з фляшкы
А откаль же мають грошы
Нашы молодцьы хорошы?
Зарабяют, як хто може
І здоровля дай ім Боже
Робят мітлы березовы,
Вилы, граблі ясеновы,
Цыпы, прайники, коцюбы
Не барз тонькы, не барз грубы.
Єдным словом, зробят вшытко
Добрі, стройні і не брыдко!
І продают не дорого
Одкаль берут материял?
Я не знам! Мі нич до того!
А жнива дост добры были
Хоц нам было кус горячо
Але прецьы то єст в літі
Не може быти іначе!
Пшеницьы мам шыты міхы
А жыта зо три корыта
З мойой працьы дост мам втіхы
Буде істи все до сыта!
Ячменю мам лем зо жменю,
Бо два тыжні був на слоті
Што-м мав мати на панцакы
То остало там, в болоті
Хвала Богу, мам пшеницю
І овес на кыселицю!
Дашто в лісі сой зароблю
І так до нового добю.
Веце не мам што писати
Будте здоровы, а на сьвата
Напиште і Вы до Свата

Сват

Літ.: //Бесіда.— Крениця-Лігниця.
— 1994, № 3-4. — С.16.)

ПЕРЕЗЕРАМЕ СТАРЫ ЗНИМКЫ

Подала Марія Бурдяк, с. Біла, р-н Чортків

Лемківській хор с. Устя Руске, п-т Горлиць. 1937 р.

Парафіяне с. Устя Руске по Службі Божій
з о. Михалом Соболевським (в центрі). 1932 р.

Миколай ФУЧЫЛО,
с. Воля Нижня, п-т Сянык.

КАВАЛЕРКА ПО-ЛЕМКІВСКИ

Ваню! Не ход на кавалерку, бо прецьыж тобі
..., а зрештом о тім буде мова дале. Хоц під
носом ішчы булькы, а в голові юж танцюлькы.
Так было з двома парібками Ваньом і Михалом,
яким під носом походила ішчы лем росада, з
якой даколи мали вирости баюсы. Та і паріб-
ській «маєток» до певного часу потребував
роснути. Але они на то не позорували, бо в їх
жылах текла млода горяча крєв, яка не давала
ім спокою і они якнайскорше хтіли познати тото
незнане, жадане парібське жытя.

Кавалерка, кавалерка, што она лем не ро-
бит з млодима парібками: крєв бушує, сердце
в грудях бє-ся, душа сьпіват і злітат на самий
вершок, одкаль видно мили сердцю Бєскыди,
премилений Лемківській край.

Ваньо і Михал, як лем ся скінчыла Петрів-
ка, в неділю пополудни рушыли в друге село
на забаву. Іх радости не было краю і они ся
незчули, як ся оказали на верху в кряках коло
бука, одкаль добрі было видно выгін, де юж
зачынала-ся забава. Абы піднести парібській
запал, то Ваньо з Михалом выпили сой кус
палінкы, обкулили-ся дзиґарями, жебы од
них пахло хлопом. Палінку і дзиґары они
выміняли в Жыда за яйця, якы зобрали од
сусідської куры, што ся несла в коприві за

стайном. Палінку хлєптали по-колейцьы, а кед
на прекуску забракло ім яєц, то обышли-ся
дзиґарями. А так як Михал був кус тухший, то
остаткы палінкы так сой потягнув, же му аж око
ся залупило. Нараз сьвіт став такой прихыльний
і милий (палінка своє зробила!), то Ваньо з
Михалом зо дзиґарями в зубах, безгранично
щесливы, рушыли на выгін, де забава ішла
повним ходом.

Ваньо одразу, як і ся належыт парібкови,
підшов до музыкы, замельдував-ся і засьпівав:
«Як я выйду на Кычеру і кед я сой гівкнү,
дівча мало вірий пупец, то я го направив!».

Нараз Ваньове сьпіваня втихло, бо якысы
парібок стулив му пыск так, же му аж пенкла
гамба, і зо сьміхом повів:

— Та де ся ту взяв такой ярий когут? Ід, хлоп-
че, домів, сяд сой на пецу і си сьпівай, тівко до
тя влізе!

Ваньо був з тых парібків, што знали собі
цыну, то одповів, же зна ішчы таку сьпіванку:

«Як єм був маціцькій, на пецу ся бавив,
дівча мало вірий пупец, то я го направив!»

Такого зүфальства парібок не міг втерпіти,
то праснув Ваньови помедже очы, же му ся
змеркло.

Тым часом, як Ваньо своє юж одсьпівав,
Михал мав свій інтерес. Михал добрі ся знав
на боксуваню головою до брїха, а выпита
палінка так збурила му крєв, же він лем глядав
зачепкы. Насамперед бухнув головою до брїха
парібкови, котрий му заваджав на дорозы. Але
парібок тіж знав-ся на боксуваню, то поймав
Михала за руку і гаратнув му в ухо так, же
Михал прикучнув. Ішчы в добавку повів му:
— Одкаль ту ся взяв такой шутий баран?

ВОДА В ЛЕМКІВСКИХ ПРИПОВІДКАХ

Вывели на чысту воду. Показали, якій
єст правдиво.

В лыжцьы воды бы втопив. Не любит
когоси.

Вода вшытко змыє. З водом піде зле і
добре.

В решеті воду носит. Робит марну
роботу.

Втопив бы в лыжцьы воды. Заздростний,
підступний.

Вшытко му пішло долов водом. Хтоси
враз збіднів.

Гыне, як рыба за водом. Жалує за
кымси, чымси.

До гати воду ліє. Робит марну роботу.
Достав з воды скірку. Нич не получыв.

Ішчы дуже воды потече. Нич ся не
одбуде.

Ішчы не біда, як єст хліб і вода. Нор-
мальне жытя.

Коли вода горі ся оберене. Нигда не
буде.

Коломутит воду. Робит замішаня, свар.
Летит, як вода в потоцьы. Барз скоро
штоси ся одбыват.

Не заробив ани на солєну воду. Барз
мало заробив.

Остав-ся, як сред воды. Без жадного
мастку.

Попок-ся на молоцьы, дує на воду. Мас
досьвід і ся боїт.

Правды, як воды в претаку. Нес жадной.
Пє палюнку, як воду. Про пияка.

Пє, як гус воду. Надмірно, лакомо.
Росне, як верба при воді. Барз скоро.

Тиха вода греблю рве. Скрытий, не зна-
тя, што од нього чекати.

Ходит, як по сьвачєну воду. Занадив-ся
ходити в єдно місце.

Як бы воды в гамбу набрав. Нич не гва-
рит.

Як бы воду палив. Не іде му работа.
Як вода черчыт. Барз бєсьдливий.

Як з гусы — вода. Нич му не буде.

Зобрав а впорядкував Ігор Дуда.

Што, а што, а барана і тым паче шутого,
Михал не міг знести, то зробив другу пробу
головою до брїха, за што получыв в друге ухо.
І ту нараз до Михала такой дошло, же з того
боксуваня нич доброго не выйде, то, жебы не
стратити парібського гонору, рьякнув:

— Зний мя в гузицю!..

Парібок не дав му скінчыти і вготив му
ногом в тото місце, о яким Михал так шчыро
молив. Михал, як тот молодой быцьок, якого
першыраз выпустили на обору, гыцнув-ся
догоры і як куля вылетів на дорогу, неочекувані
надибав коровяче гівно і бздикнув-ся горізнач.

Ваньови на тот час юж ся розвидніло, то він
рюк:

— Михале, вставай і втіч!

А Михал му на то:

— Та як буду втівав, кед лежу?

Нараз палінка, яка тримала парібській за-
пал, дєси ся поділа і они раптовні ся розлетили
в ружни боки, кобы до них Перун стрілив. Як ся
оказали на верху коло бука, юж не памятали,
бо ішчы не пришли до тямы. Михал тяжко ды-
хав, ноги в колінах ся му термосили, а в ухах
гырміла погребальна мелюдия. Він стояв з
розчеперенима ногами і з ляком позерав на
білы бачмагы і кошелю, на свою гузицю, котри
заснали такой срамотной наругы. Сваточни
бачмагы і кошеля, якы му справили на Вели-
кодєн, были не до познания, бо на дорозы Ми-
хал позберав вшытко, што лем там лежало.

Але тшыло Михала тото, же його парібській
«маєток» оминула велька біда, до какой было
юж не так далеко.

Далі буде.

Лемку! Маш бєсьдувати, гварити, мовити, повідати, радити, речы, гадати. Втовды лем будєш собом і шанувати Тя будут Люде.

«Дзвони Лемківщини» -

часопис Всеукраїнського Товариства «Лемківщина»

Наша адреса:

46001, м.Тернопіль, бульв. Т.Шевченка, 21, тел. 52-29-93.

Реєстраційне свідоцтво ТР 145

Замовлення № . Тираж 1000

Обсяг 1 друк. арк. Друк офсетний.

Підприємець Старух С. Є., м.Тернопіль, вул. Лукіяновича, 8. Тел. 42-52-13. E-mail: manager@vdruk.com

Редактор Ігор ДУДА

Редакційна колегія:

Олександр ВЕНГРИНОВИЧ (Тернопіль), Степан КРИНИЦЬКИЙ (Івано-Франківськ),
Степан МАЙКОВИЧ (Львів).

Комп'ютерний набір і верстка - Тарас ВАШКІВ.

Висловлені авторами думки можуть не співпадати з позицією редакційної колегії.

Відповідальність за достовірність фактів несе автор публікації.

Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.